

OSMANLI PADİŞAHLARI İÇKİ İÇER MİYDİ?

Her şey yaşlı ve afili bir gazete köşe yazarının, "Sultan Hamid rom içerdi. Dedesini defalarca görmüş olan torunundan daha mı iyi bileceğiz?" sözleriyle başladı. Torundan kasıt da o zamanlar hanedan reisi olan Şehzâde Ertuğrul Efendi idi. Gelin görün ki şehzâde, Ağustos 1912 doğumludur. Sultan Hamid, 1918 yılı Şubat ayında vefat etti. Ertuğrul Efendi ile görüştüğümüzde bize dedesini beş yaşında bir-iki defa, babaları Şehzâde Burhaneddin Efendi ile beraber mahbus bulunduğu Beylerbeyi Sarayı'nda ziyaret ettiğini anlattı. Dedeleri kendilerini kucağına alıp sevmiş. Ömründe bir-iki defa, o da beş yaşında iken kısa bir müddet gördüğü dedesinin rom içtiğini Ertuğrul Efendi bilebilir mi? Belki başkasından işitmiştir. Zaten şehzâde hazretlerinin TV programında neşredilen röportajında da üçüncü şahıstan işitilmiş gibi bir ifade kullanılıyor. Üstelik Sultan Abdülhamid'i çok daha yakından tanıyan ve onu defalarca görmüş olan yakın çevresi tam aksini söylemektedir.

İş burada bitecek iken, popüler bir gazetenin nevezur tarihçisi, Osmanlı padişahlarından hangisinin içki içtiğine dair bir yazı yazdı. Buradaki bilgiler XVIII. asırda yaşamış bir şair-tarihçiden naklediliyordu. **Osmanzâde Tâib**, karışık hayatı sebebiyle müderrislikten atılmış; kulağı delik ve muhiti geniş bir müelliftir. Sağdan soldan işittiklerini kitaplarına dercetmesiyle tanınır. Hele bu meselede Osmanzâde Tâib'in başlıca kaynağı **Gelibolulu Âli**'dir. Bunun abartılı ifadeleri, ilmî çevrelerde çok ihtiyatla karşılanmıştır. Meselâ Şemsi Paşa'ya muhalifi olan klikte yer alışı, onu Sultan III. Murad'a rüşvet vermiş göstermeye kadar varmıştı. Osmanzâde'nin ikinci kaynağı ise IX. asırda yaşamış Arap şairi **Câhiz**'dir. Câhiz, Şii/Mutezile mezhebine mensubiyetiyle tanınır. O zaman mahkemeye gitse, şahidliği kabul edilmeyecek birisinin sözünün hüccet değeri söz götürür. Tarihçi, önüne gelen her kitaba, her rivayete, her vesikaya dayanarak söz söylemez. Bunları kritiğe tâbi tutar.

Git şu büfeden bir şişe al gel!

Bir kere Osmanlı padişahlarının içki içip içmediğini bilmek neredeyse imkânsızdır. Çünkü padişahlar, aileleri dâhil, hiç kimseyle beraber yemek yemezlerdi. Hatta buna dair Fatih Kanunnâmesi'nde hüküm bile vardır. Padişahın hususî mutfağından yemekler mühürlü tablalarla gelir; haremde ise hizmetkârlar, harem dışında ise ağalar servis yaparlar. Sultan II. Abdülhamid'in son senelerine kadar da bu gelenek devam etmiştir. Öyleyse padişahları içki içerken birilerinin görmesi kolay değildir.

Üstelik İslâmiyet içki içmeyi büyük günahlardan sayar; içene de seksen sopa ceza öngörür. Bu şartlarda Müslüman bir cemiyette içki içmek kolay değildir. Mamafih içmiş olabilirler. Peygamberler dışında hiç kimse masum değildir. Herkes hata yapabilir, günah işleyebilir. Ama iyice bilmeden bir kimse hakkında hüküm verilemez. Böylesine mahrem bir mevzuda, üstelik asırlar geçtikten sonra bir şey söylemek kolay değildir. Ciddî Osmanlı tarihlerinde bu mevzuda açık bir bilgi yoktur. Üstelik bugün arşivde bulunan saray mutfağına ait defterlerde içeri giren her şey en ince teferruatına kadar yazıldığı halde, böyle bir kayda rastlanmamaktadır. Ecnebî elçilere verilen şarap istihkakı yazar; ama saraya içki girdiğine dair bir kayıt yoktur. Padişah, yanındakine para verip "Git, şu büfeden bir içki al de gel!" diyecek değil ya!

Emevî ve Abbasîler de nasibini almış

Benzeri iddialar önceki müslüman hükümdarlar için de ortaya atılmıştır. Meselâ bazı Emevî ve Abbasî halifeleri için söylenmedik söz bırakılmamıştır. Halbuki tarih kitapları bunların meziyetlerini saya saya bitiremiyor. Bunun için Mir'at-ı Kâinât'a bir göz atmak kâfidir. Evet, içlerinde tek tük şahsî zaafı olanlar, sefih bir hayat yaşayanlar çıkmıştır. Fakat bunların da dine ve millete zararları olmamış, nihayet

kendi nefislerine kötülük etmişlerdir. Buna da etraflarındaki devlet ricâli ve yakın çevre sebebiyet vermişti. Sonra gelen bazı tarihçiler, zamanlarındaki idarecilere yaranmak için bunların hatâlarını şişirmiş: hatta bu uğurda hadîs bile uydurmuşlardır. Bazı Osmanlı tarihleri de, zaman yakınlığı ve sınır komşuluğu bakımından bu tarihlerden tercüme edilmiş ve onların tesiri altında kalmış olduğundan, aynı yanlışlıkları tekrarlamıştır.

Nevzuhur tarihçimizin kaynağı **Câhiz**, Hazret-i Ömer'in içki içtiği için cezâ alanlardan birisi olduğunu yazıyor. Hazret-i Ömer'in oğlunun babası tarafından içki içme cezâsı olan seksek değnek ile bizzat cezâlandırıldığı bazı kaynaklarda geçer. Hazret-i Ömer, yasaklanmadan önce şarap içmiş olabilir. Ama yasaklandıktan sonra içki içtiği, hele cezâ aldığı hiçbir yerde geçmez. İslâmiyetin peygamberlerden sonra en üstün tuttuğu ikinci zât için hiçbir Müslüman böyle söylemez. Ancak Câhiz müfrid bir Şîî'dir. Hazret-i Ebu Bekr'i bile Müslüman saymayan bir itikat mensubunun böyle söylemesine şaşılmaz.

Bugün çok sıradan insanlar, içkiyi günah bilip içmezken; hayatlarını dine vakfetmiş, ülkeyi hayır eserleriyle donatmış, dindarlıklarıyla menkıbe kitaplarına geçmiş ve aynı zamanda müslümanların halifesi sıfatını taşıyan Osmanlı padişahlarının, dinde bu kadar mübâlatsız veya şahsen zayıf olduğuna inanmak pek de kolay değildir. Her şey biraz da Osmanlı padişahlarını her istediğini yapabilen Avrupa krallarına benzetmekten kaynaklanmaktadır. Gelin görün ki, padişahların eli kolu, din ve geleneklerle bağlanmıştır.

Kral kızı alıştırmış

İçki içen ilk padişah yaftası yapıştırılan **Yıldırım Sultan Bayezid**, Bursa'da Ulu Cami'yi ve kendi adıyla anılan câmiyi binâ etmiştir. Bizans İmparatoruna, İstanbul'da bir müslüman mahallesi kurulup, câmi yapılarak kâdı tayinini kabul ettirmişti. Meşhur mutasavvıf Emir Sultan ile sohbet etmiş, hatta O'na kızını vermişti. Neşrî, ve ondan alarak Aşıkpaşazâde'de Yıldırım Sultan Bayezid'i şaraba/kebaba Sırp kralının kızı alıştırdı; önceleri padişahlar içki nedir bilmezdi, deniyor. Bu iki tarihçi de padişahın en az yüz sene sonra yaşadığına göre, kavmiyetçilik taassubuyla padişaha kızanların düzdüğü yakıştırmayı nakletmiş olsalar gerek. Padişahın yaptığı siyasî bir evlilikti. Bu kadının sözüyle içki içeceği doğrusu söz götürür. Hele Emir Sultan'ın söylediği rivâyet edilen "Bari Ulu Câmi'nin yanına dört de meyhâne yaptır" sözü, asılsız bir yakıştırmadan ibarettir. Üstelik Neşrî'de, hem padişahın dindarlığı ve adaleti övülür, hem de sonra tövbe edip Ulu Câmi'yi yaptırdığı yazar.

Nevzuhur tarihçi, içki içme âdetini, **Çelebi Sultan Mehmed**'in devam ettirdiğini söylüyor. Osmanlı Devleti'ni dağılmanın eşiğinden alan Çelebi Sultan Mehmed anne tarafından Mevlâna Celâleddin Rûmî'nin torunu olup, soyu Hazret-i Peygamber, Hazret-i Ebû Bekr ve Hazret-i Ömer'e dek ulaşır. Bursa'daki Yeşil Câmi ismini ölümsüzleştirmiştir. Bununla da iktifâ etmeyen tarihçimiz, **Sultan II. Murad**, hatta İstanbul'u fethetmekle Hazret-i Peygamber'in övgüsüne mazhar olan **Fatih Sultan Mehmed** ve velî lakabıyla tanınan **Sultan II. Bayezid**'in de içki içtiğini söylüyor. Sekiz senelik saltanatını Ehl-i sünneti korumak için Safevîlerle savaşmak ve müslümanların mukaddes beldesi Hicaz'ın fethiyle geçiren **Yavuz Sultan Selim** ara sıra içer, ama hemen sarhoş olurmuş. Osmanlı ülkesini hayır eserleriyle donatan ve adaletiyle tanınan **Kanuni Sultan Süleyman** önceleri içermiş, sonra bırakmış. Bu sözlere denecek bir şey yoktur.

Meyhânedeki vergi alınsa ne olur?

İslâm hukukunda gayrı müslimlerin içki içmesi yasak olmadığı gibi, bunların içki alıp satması ve meyhane açması da serbest idi. Bundan yüklü vergi alınırdı. Kanunî Sultan Süleyman zamanında Müslümanların ekseriyette buldukları mahallelerde gayrı müslimlerin meyhane açması yasaklanmıştı. İnebahtı ve Kıbrıs Seferi sebebiyle zaafa düşen hazineyi rahatlatmak için **Sultan II. Selim** zamanında buna tekrar izin verilmişti. Nitekim gayrı müslimlerin meyhanelerinden ve içki satışlarından vergi alındığı da gizli bir bilgi değildir. İşin aslından habersiz bazıları, bunu padişahlardan ilkinin dindarlığına, diğerinin de şaraba düşkünlüğüne bağlamışlar; hatta kendisine Sarhoş Selim demişlerdir. Yangında yanıp tekrar yaptırdığı saray hamamını gezerken tansiyonu düşüp kaymış ve beyin kanamasından vefat etmişti. Buna rağmen, "Sarhoş halde hamamda kız kovalarken öldüğü" bile söylenip yazılmıştır. Halvetî tarikatına bağlılığı ile bilinen Sultan II. Selim'in dindarlığı Selimiye Câmii'ni yaptırmışından bellidir. Ayasofya Câmii'ni de esaslı tamir ettirmişti. Zaten nevzuhur tarihçi de padişahın içki içtiği halde beş vakit namazını kıldığını; sonradan şeyhinin telkiniyle içkiye tövbe ettiğini; hatta ölürken kendisine verilen ilacı; içinde içki vardır diye reddettiğini de yazıyor. Şeyhe intisab ederken müridin umumî tövbe etmesi tasavvufta âdettir. Osmanzâde Tâib, padişahın içkiden tövbe ettiğini zannetmiş. Orada hazır mıydı ki bunu bilsin! Bazı kitaplarda, padişahın Kıbrıs'ın fethini şarapları için istediğini yazar. Halbuki padişah istese istediği yerden şarap getirebilir. Kıbrıs, Halife Muaviye zamanında fethedilip sonra elden çıkmış eski bir İslâm toprağı idi. Eski kaynaklarda Divan-ı Hümâyun'dan Kıbrıs seferine çıkmama kararı alındığı; ancak o gece padişahın rüyasında Hazret-i Peygamber'in Kıbrıs'a sefer yapılmasını emrettiği; bunun için sadrâzam Sokulu Mehmed Paşa'nın ısrarlarına rağmen padişahın sefere çıkılmasına karar verdiği yazılıdır. Fethin şükran nişânesi olarak Kıbrıs'taki Selimiye Câmii vakfedilmiştir.

İçki ve tütün yasağını amansız tatbikiyle meşhur **Sultan IV. Murad** da içki içmediği halde, mübtelâ olduğu gut hastalığının ağrılarını hafifletebilmek için hekimbaşı tarafından verilen afyon hülâsaları (morfin) alırdı. Bu da kendisinde halsizlik ve uyuşukluk yapardı. Sendeleyerek yürüdüğünü birkaç defa görenler padişahın içki içtiğine hükmetmekten çekinmemiştir. Bir de devlet ricâli, padişahın Emirgûneoğlu gibi sohbet arkadaşlarından hoşlanmazdı. Başkalarını bu hususta ikna edebilmek için bunların padişahı sefâhete alıstırdığını söylemiştir. İçki iddiaları siyasî klikler arasındaki rekabete âlet bile edilmiştir. Sultan IV. Murad, babası gibi Üsküdarlı Aziz Mahmud Hüdâî'ye bağlıydı. Selden harab olmuş olan Kâbe-i Muazzama'nın bugünkü binâsını yaptırmış; Karaköy Arab Câmiini harab bir binâ iken şimdiki hâle getirmiştir.

Hele, Üsküdar Yeni Câmii'ni ve şehrin iki yanında çok zarif iki çeşme inşâ ettiren, hattat padişah **Sultan III. Ahmed** ile Nuruosmaniye Câmii inşaatını başlatan, Rumelihisarı, Kandilli, Yeraltı, Beşiktaş Arab İskelesi, Üsküdar Mahmudiye, Defterdarkapısı, Tulumbacılar Odası, Yalıköşkü câmi ve mescidlerini yaptıran **Sultan I. Mahmud**'un içki içtiğine dair hiç delil yoktur. Gelin görün ki yazar, Sultan III. Ahmed'in hangi balkonda hangi yastığa dayanarak kiminle rakı içtiğini, gözüyle görmüşçesine anlatıyor.

Beni bir câmiye kaldırım

Nevzuhur tarihçiler, yaptıkları istatistiklerle, **Sultan II. Mahmud**'un içkiye en düşkün padişah olduğuna karar vermişler. Öyle sarhoş olmuş ki, mâbeynciler arabaya zor bindirip saraya götürürmüş. Osmanlı Devleti'ni mutlak felâketten kurtaran bu padişahın dindarlığına çok deliller vardır. İstanbul'daki bütün Sahâbe-i

kiram kabirlerini bulup yaptırın, öte yandan Tophâne'de zarif Nusretiye Câmiini, Eminönü'nde Hidâyet Câmiini, Üsküdar'da Adliye Câmiini, Arnavudköy'de Tefvikiye Câmiini inşâ ettiren O'dur. Vehhâbîleri işgal ettikleri Hicaz'dan çıkararak Hazret-i Peygamber'in kabri üzerine yeşil kubbeyi yaptıran O'dur. Hele Medine'deki Hücre-i Seadete hediye gönderdiği altın şamdan münasebetiyle yazdığı ve Hazret-i Peygamber'e olan sevgisini terennüm ettiği "Şamdan eyledim ihdâya cür'et yâ resulallah" diye başlayan na't pek içlidir. Ağır verem hastası iken, Çamlıca'da kızkardeşinin köşkünde fenâlaşmış, "Beni bir câmiye kaldırın da, orada vefat edeyim" demiştir. Yeniçeri Ocağı'nı ve bununla organik bağı sebebiyle Bektaşî tekkelerini kapattığı için malum dedeler tarafından "Gâvur Padişah" diye anılmış; yeni düzende yemleri kesilenler de bu söze dört elle yapışmıştı. İçki içtiğini de muhtemelen yine bunlar yakıştırmıştır. Padişaha böyle diyenlerin kendilerinin doğrusu müslümanlıkla pek alâkası kalmamıştı.

Sultan II. Mahmud'un oğlu **Sultan Abdülmecid** ise Medine'de Mescid-i Nebevî'nin bugünkü hâlini yaptırmış; Hırka-ı Şerif, Dolmabahçe, Ortaköy, Teşvikiye gibi zarif câmiler binâ ettirmişti. Kâbe-i Muazzama'ya döşettiği kâşî tuğlaların altına tevazuundan hacıların ayakları altında kalacak şekilde kendi ismini yazdırmıştı. Hasta yatağında iken Medine halkından gelen mektubu hürmeten ayağa kalkıp dinlediği meşhurdur. Üstelik Nakşî meşâyihinden Yanyalı İsmet Efendi'ye bağlıydı. Türbesinin Sultan Selim Câmi avlusunda, ama Sultan Selim'inkinden daha alçak yapılmasını istemiş; Yanyalı İsmet Efendi tekkesi müridlerinin her Cuma gecesi türbesinde hatm-i hâcegân icrasını vasiyet etmişti. Kilisli Mustafâ İşkî Efendi, Mevârid-i Mecîdiye adıyla Sultan Mecid'in fazilet ve kerâmetlerini anlatan bir kitap yazmıştır. Bu mütevazı, nâzik ve içli padişah, yine de ithamlardan kendisini kurtaramamıştır. Hele zamane bir tarihçisinin gözüyle görmüş gibi padişahın sarhoş olup hammallar tarafından küfeye konup saraya getirildiği sözüne ne denir! Sultan Mecid, içki içseydi, bunu müptezel şekilde yapmayacak kadar zarif bir zât idi. Sultan Abdülmecid ve Sultan II. Mahmud, islahatçı padişahlar idi. Islahatçı hükümdarları sevmeyen çok olur. Zamanlarında insanlar ikiye ayrılmıştı. Islahat aleyhdarları, padişahı açıkça tenkid edemedikleri için, bu "islahat çılgınlığını" ancak padişahların sarhoşluğuna bağlamıştır.

Kibar diye içki mi içmeli?

Yakışıklılığı, nazik ve demokrat tavırları ile modern Avrupa monarşilerindeki hükümdarları andıran **Sultan V. Murad** ise, amcası Sultan Abdülaziz'in feci ölümü üzerine ağır depresyon geçirmiş; şuuruna hâle geldiği için tahttan indirilmişti. Bu halde bulunan bir insanın fiillerinden mesul tutulamayacağı âşikârdır. Kaldı ki kendisinin içki içtiği rivâyeti, sağlam kaynaklarda geçmez. Bazı Jön Türk müsveddeleri, bu ileri fikirli padişaha mensup olduğu kanaati uyandırmak için beraber işret ettiklerini anlatmışlardır. Celâleddin Paşa da padişahın tahttan indirilmesini amme efkârına haklı göstermek uğruna Mir'at-ı Hakikat adlı eserinde bunu zikretmiştir. Nevzuhur tarihçinin de yazdığı gibi **Sultan Reşad** içki içmezdi. Fakat insanın "Keşke içseydi de, memleketi İttihatçıların eline bırakmasaydı. Koca imparatorluk yıkılmazdı" diyesi geliyor.

Günlük hayatı neredeyse saniyesi saniyesine malum bulunan **Sultan II. Abdülhamid**'in içki içtiğine dair tek rivâyet son sadrazamlardan Tefvik Paşa'ya aittir. Güyâ padişah gençliğinde kardeşleriyle işret edermiş, bir gece köşküne dönerken araba kazası yapıp içkiye tövbe etmiş. Bu rivâyeti Tefvik Paşa İbnülemin'e anlatmış. Bu doğru bile olsa, hatadan dönmek de fazilettir. Padişahın dindarlığında hemen herkes müttefiktir. Zevcesi Behice Kadınefendi, padişahın helâdan çıkıp banyoya

gidene kadar abdestsiz yere basmamak için teyemmüm edecek derecede dindar olduğunu söylemiştir. Kızları, doktoru, bendegânı padişahın her husustaki dindarlığını, ağzına içki koymadığını, içki içenleri sevmediğini, saraya içki girmediğini açıkça yazmışlardır. İttihatçılar, II. Meşrutiyet'i müteakip, Sultan Hamid'i halkın gözünden düşürmek için neler söylememiştir! Abdullah Cevdet, "Sultan Hamid hakkında yüz yalan uydurdum. Bazısına kendim de inandım" derdi.

İşret ne mânâya gelir?

Nevzuhur tarihçinin kaynağına göre, "Fatih Sultan Mehmed Han ve Sultan Bayezid-i Veli, komutanları ve vezirleriyle arada sırada ıyş ü nûş ederlerdi. Hatta Bayezid-i Veli, Sadrazam Gedik Ahmed Paşa'yı işret sırasında katletmişti". Yazar ıyş ü nûş kelimesini içki âlemi; işret kelimesini de içki diye tercüme etmiş. Sultan IV. Murad'ın şeyhülislâmı Yahya Efendi'nin "Mescidde riyâmişler etsin ko riyâyı; Meyhâneye gel kim ne riyâ var ne mürâî" beytini yazarak, "Eee, şimdi bu şiiri nasıl değerlendireceğiz?" diyor. Divan edebiyatından ve tasavvuftan biraz anlayan, bunu değerlendirmekte zorluk çekmez. Şark edebiyatında ve divan şiirinde meyhane sevgili ile buluşma yerini ve tekkeyi; sâki sevgiliyi ve şeyhi; bâde ve şarap ise ilahî aşkı sembolize eder.

İyş, yaşamak; işret, eğlence ve cümbüş demektir. İki de arapçadır. Eğlenmek illâ içki içmekle olmaz. Eşi dostuyla dinin izin verdiği şekilde eğlenmek yasaklanmamıştır. Hatta ulemâ devlet ricâline, siyasî kararlarında isabetli olabilmesi için ara sıra eğlenerek nefsinin teskin etmesini, zihnini dinlendirmesini, tavsiye etmiştir. Buna da ıyş ü işret denir. Nûş, farsça içmek demektir. Su için de kullanılır, şerbet için de. Dôlu eski türkçede içine su karıştırılan su dışındaki içecekleri anlatır. Su katılmış şaraba da, şerbete de, ayrına da dôlu denirdi. Hatta Bursa'da askere ayrı yapıp verdiği için Dôlu Baba diye bilinen bir evliyânın kabri vardır. Sâki yalnızca içki dolduran değil, su veren kimse için de kullanılır. Zaten sâki, Arapça sulayan demektir. Saka buradan gelir. Arapçada "şarap" şürb edilen, yani içilen şey demektir. Şerbet, çorba, meşrubat, şurup gibi kelimeler hep aynı köktendir. Kur'an-ı kerimde içilmesi yasak olan hamr'dır. Fermantasyona uğramış içki demektir. Biz bugün buna şarap diyoruz. Ama eski metinlerde "şarap" içilecek her şey için kullanılır. Lisanını ve kelimelerini bilmeden bir devir hakkında rastgele hüküm vermek ne kadar hatalı!

Üstelik İslâmiyette üzüm ve hurmadan yapılan şarap ve bundan elde edilen alkol kesinlikle haram iken; bunlar dışında bazı alkollü içkiler vardır ki kimi âlimler bunların ilaç ve ihtiyaç için sarhoş etmeyecek miktarını içmeye cevaz vermiştir. Rom da bu kabildendir. O halde neyin ne için içildiğini bilmeden ahkâm kesmemek lâzımdır. Üstelik yukarıda da geçtiği üzere, Osmanlı padişahlarının çoğu gut hastalığından mustarip idi ve şiddetli ağrılardan kurtulmak için muhtemelen afyon hülâsaları alırlardı. İçki içme ithamının altında yatan bir sebep de bu olsa gerektir.

Hükümdarların düşmanı çok olur!

"Padişahlar ve İçki", tarihin mevzusu olmayacak kadar spesifik ve ehemmiyetsiz bir meseledir. Tarih, şahısların hususî hayatları ile değil, hâdiselerde oynadıkları rollerle alâkalanır. Bu, işin magazin kısmıdır. Ama nedense çokları bunu tarihî bir mesele hâline getirmeye pek meraklıdır. Acaba niçin? Muhafazakâr çevrelere "İdeal edindiğiniz padişahların hâline bakın!" denerek temsil ettikleri değerler hakkında bir mesaj mı verilmek isteniyor? Yoksa muhafazakârlar arasında içki propagandası mı yapılıyor? Osmanlı padişahları hatâları ve sevapları ile tarihe intikal etmiştir. Kim ne derse desin, müspet tarafları fazladır. Kahramanlıkları, cesaretleri, geleneklere hürmetkârlıkları, ilme, sanata değer verişleri, zarafetleri, merhametleri, demokrat

duruşları ile sadece Türk-İslâm tarihinde değil; dünya tarihinde de mümtaz bir mevkiye oturmuşlardır. Kabahatları varsa bile, bu imaja hiç zarar vermez. Padişahlardan, hele sert padişahlardan memnun olmayan geniş bir kitle bulunması normaldir. Bu kitlenin amme efkârında icraatlerini değil de şahsiyetlerini ön plana çıkararak padişahların imajını zayıflatmaya çalışmasını da anlamak mümkündür. Hükümdarların düşmanı çok olur.

Hakkında açık bilgi bulunmayan hususlarda kat'î konuşmamak ilim adamlığının icabındandır. Asırlar öncesine ait hâdiseleri bugün olmuş ve bizzat görmüşçesine anlatmaya itibar edilmez. İslâmiyet, kim olduğu bilinmeyen, hele fâsık birisi bir haber getirirse, buna hemen inanmamayı emrediyor; "İyi bilinmeyen şeyin arkasına düşmeyin!" diyor. Bir kimsenin gizli işlediği kabahatı gelip başkasına anlatan kimseye fâsık denir. Böyle birinin sözüne inanılmaz, güvenilmez. İçki içmek, Kur'an-ı kerim tarafından yasaklanmıştır. Buna uyup uymamak herkesin kendi bileceği iştir. Ama kendilerini savunacak vaziyette olmayan tarihî şahsiyetler hakkında dedikodularla hüküm vermek de kimsenin hakkı ve haddi değildir. Üstelik geleneğimizde "Ölülerinizi hayırla anınız!" prensibi vardır. İlmî mevzularda dedikodulara karşı uyanık olup, mutedil hareket etmek, herkesin uyması gereken ahlâkî bir vecibedir.

24.11.2007 saatlimaarif.com

www.ekrembugraekin.com